

Doğu Karadeniz Kalkınma Ajansı (DOKA) ve Türkiye Ekonomi Politikaları Araştırma Vakfı (TEPAV) işbirliğinde gerçekleştirilen **DOKA Çay İmalat Sanayi Güven Endeksi Anketi**, Türkiye'nin yerel düzeyde çay imalat sanayindeki eğilimleri ölçen ilk gösterge oldu. DOKA Çay İmalat Sanayi Güven Endeksi ile Doğu Karadeniz illerinde çay imalatında faaliyet gösteren firmaların mevcut durumları ve gelecek beklentileri incelenecek ve gelişmeler izlenecek. Doğu Karadeniz Çay İmalat Sanayi Güven Endeksi ile Doğu Karadeniz illerindeki çay imalat sanayinin Türkiye geneli ve Avrupa Birliği üye ülkeleri ile karşılaştırılması mümkün hale gelmiştir.

Doğu Karadeniz'deki çay imalat sanayi 9 aydır gözlem altında:

DOKA ve TEPAV işbirliğinde gerçekleştirilen DOKA Çay İmalat Sanayi Anketi, Doğu Karadeniz illeri olan Artvin, Giresun, Ordu, Trabzon, Gümüşhane ve Rize'de çay imalat sanayinde faaliyet gösteren firmalara uygulanmaktadır. Bu kapsamda firmalar ile dokuzuncu dönem görüşmeler eylül ayında yapılmıştır. Çay İmalat Sanayi Güven Endeksi sonuçları her ayın beşinci iş günü Doğu Karadeniz Kalkınma Ajansı ve TEPAV internet sayfalarında kamuoyuna açıklanacaktır.

Çay İmalat Sanayi Güven Endeksi nasıl hesaplanıyor:

Çay İmalat Sanayi Güven Endeksi, ankette yer alan “şu andaki toplam siparişleriniz için ne söyleyebilirsiniz?”, “şu andaki mevcut stok düzeyiniz için ne söyleyebilirsiniz?” ve “önümüzdeki 3 ayda üretiminizin ne yönde değişeceğini düşünüyorsunuz?” sorularına verilen yanıtların balanslarının ortalaması alınarak hesaplanmaktadır.

Balans değeri, sorulara olumlu cevap verenler ile olumsuz cevap verenlerin farkı alınarak hesaplanmaktadır.

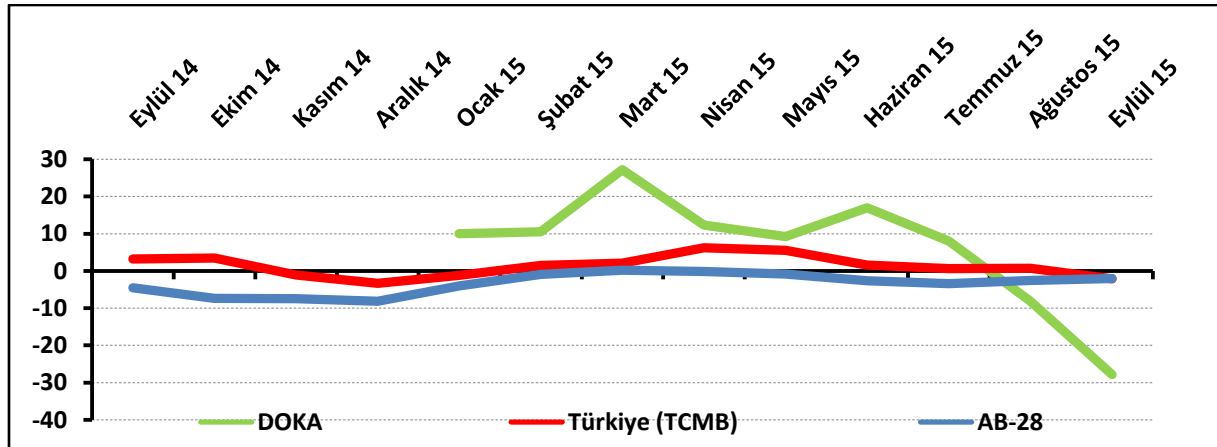
Doğu Karadeniz Çay İmalat Sanayi Güven Endeksi geçen aya göre düştü:

Ağustos ayında -8,1 puan değerini alan DOKA Çay İmalat Sanayi Güven Endeksi, eylül ayında 19,7 puan düşerek -27,8 puan değerini almıştır. Türkiye genelini temsil eden imalat sanayi güven endeksi Eylül 2015'te bir önceki aya göre 2,8 puan düşerek -2,1 puan değerini alırken, Avrupa Birliği'ni temsil eden imalat sanayi güven endeksi Eylül 2015'te bir önceki aya göre 0,5 puan yükselmiş ve -2 puan değerini almıştır.

Çay İmalat Sanayi Güven Endeksi, geçen aya göre Doğu Karadeniz ve Türkiye genelinde düşerken, AB-28'de yükselmiştir. Doğu Karadeniz çay imalat sanayinin performansı, Eylül 2015'te Türkiye geneli ve AB-28'in gerisinde kalmıştır.

Çay İmalat Sanayi Güven Endeksinin düşmesinde mevcut sipariş miktarındaki düşüş ve önümüzdeki 3 ayda çay üretimindeki azalma beklentisi etkili olmuştur.

Şekil-1. Çay İmalat Sanayi Güven Endeksi karşılaştırması* (Eylül 2014 – Eylül 2015)

*Mevsimsellikten arındırılmamış seriler

Tablo-1. Çay İmalat Sanayi Güven Endeksi*

%	Ocak	Şubat	Mart	Nisan	Mayıs	Haziran	Temmuz	Ağustos	Eylül	Ekim	Kasım	Aralık
2015	10,0	10,5	27,2	12,3	9,2	17,0	8,0	-8,1	-27,8			

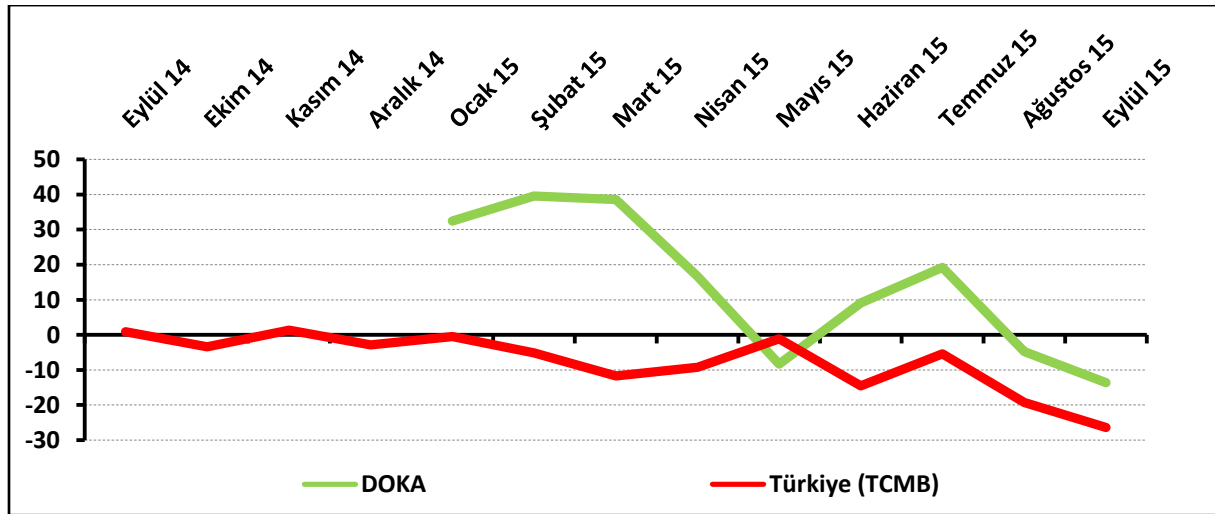
Doğu Karadeniz çay imalat sanayinin yüzde 23'ü genel gidişatın iyi olduğunu düşünüyor:

Ağustos 2015'te -4,8 puan değerini alan çay imalat sanayindeki genel gidişat, Eylül 2015'te 8,8 puan düşerek -13,6 puan değerini aldı.

Doğu Karadeniz çay imalat sanayinde faaliyet gösterenlerin yüzde 22,7'si, bir ay öncesine göre imalat sanayindeki genel gidişatın daha iyi olduğunu düşünmektedir. Daha kötü olduğunu düşünenlerin oranı yüzde 36,4 olurken, aynı kaldığını düşünenlerin oranı yüzde 40,9 düzeyinde gerçekleşmiştir.

Çay imalat sanayindeki genel gidişata bakılınca Doğu Karadeniz illerinin Türkiye geneline göre daha iyi durumda olduğu görülmüştür.

Şekil-2. Geçtiğimiz aya göre çay imalat sanayide genel gidişat*(%arttı – %azaldı) (Eylül 2014 – Eylül 2015)

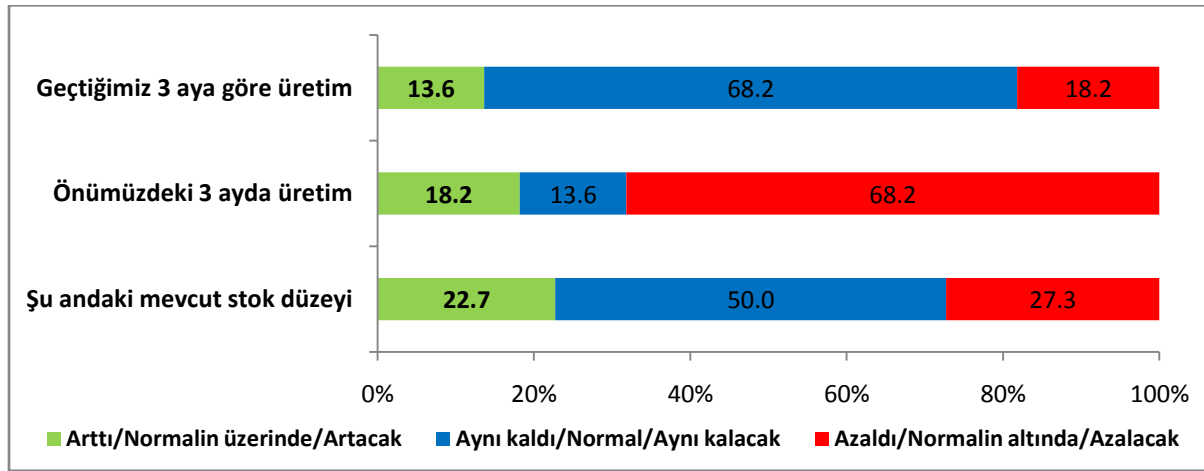
*Mevsimsellikten arındırılmamış seriler

Doğu Karadeniz bölgesinde faaliyet gösteren sanayicilerin yüzde 63,2'si önümüzdeki 3 ayda kısa vadeli Türk Lirası kredi faiz oranının artmasını, yüzde 31,6'sı ise azalmasını bekliyor.

Doğu Karadeniz çay imalat sanayinde geçtiğimiz 3 aya göre üretim azaldı:

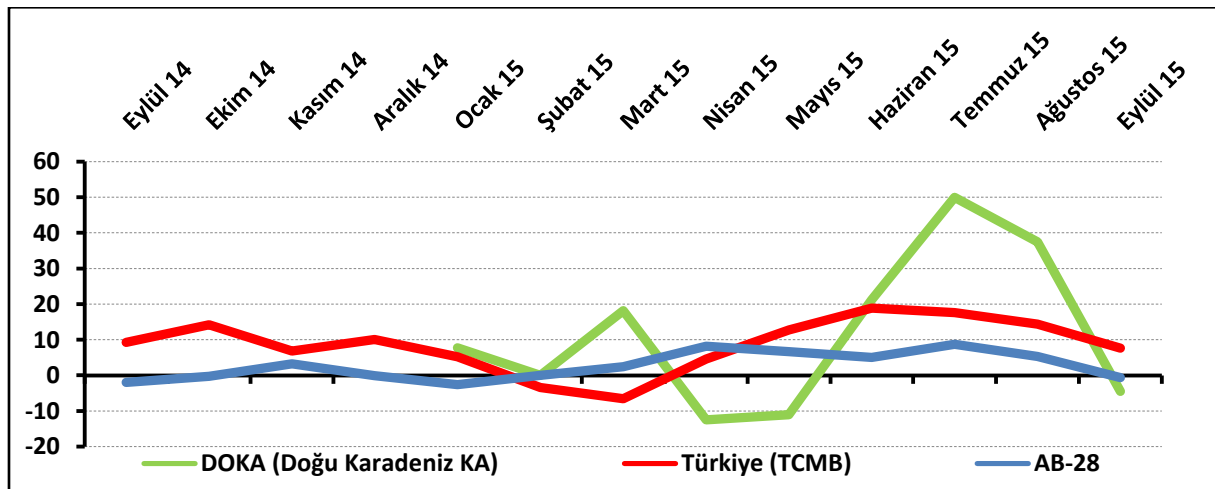
Doğu Karadeniz’de çay imalat sanayinde faaliyet gösterenlerin yüzde 13,6’sı, eylül ayında geçtiğimiz 3 aya göre üretimlerinin arttığını ifade ederken, yüzde 18,2’si önümüzdeki 3 ayda üretimlerinin artacağı beklentisi içindedir. Doğu Karadeniz çay imalat sanayinde faaliyet gösterenlerin yüzde 50’si ise mevcut stok düzeyinin sezon için normal olduğunu ifade etmiştir.

Şekil-3. Doğu Karadeniz’de üretim ve stok durumu (%) (Eylül 2015)

Ağustos ayında düşen geçtiğimiz 3 aya göre üretim hacmi, eylül ayında da 42 puan düşerek -4,5 puan değerini aldı. Doğu Karadeniz’de geçtiğimiz 3 aya göre üretim, Türkiye genelinden ve AB-28’den daha düşük değer aldı.

Şekil-4. Geçtiğimiz 3 aya göre üretim durumu*(%arttı – %azaldı) (Eylül 2014 – Eylül 2015)

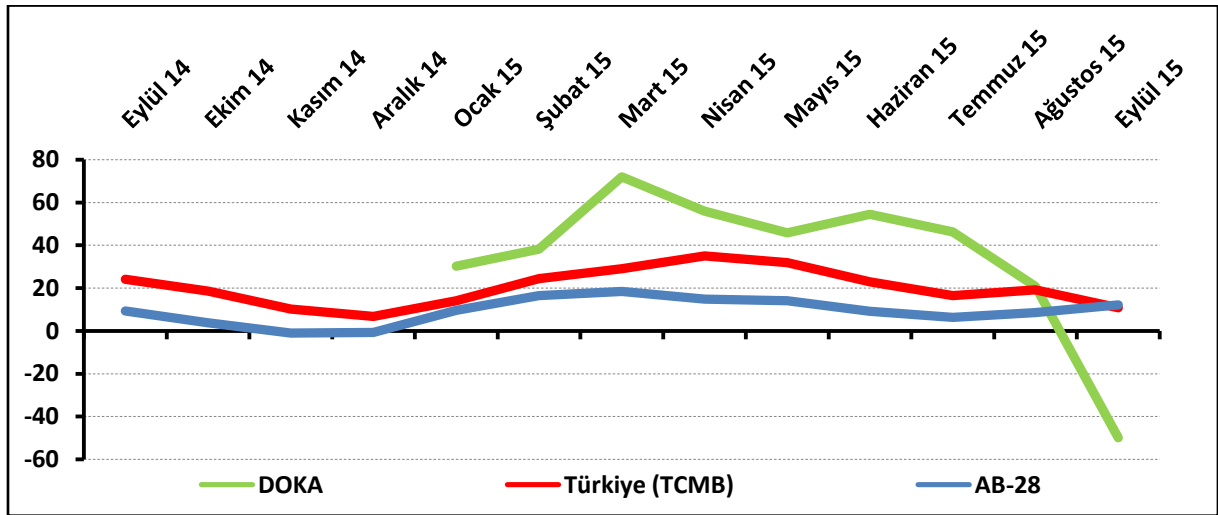

*Mevsimsellikten arındırılmamış seriler

Doğu Karadeniz çay imalat sanayinin yüzde 71'i önümüzdeki dönemde üretiminin azalmasını bekliyor:

Önümüzdeki 3 aydaki çay üretimi beklentisi geçen aya göre 70,8 puan düştü. Doğu Karadeniz'de önümüzdeki 3 aydaki çay üretim beklentisi, Türkiye'den ve AB'den daha düşük bir değer aldı. Doğu Karadeniz çay imalat sanayinde faaliyet gösterenlerin yüzde 18,2'si önümüzdeki 3 ayda çay üretimlerinin artacağını, yüzde 13,6'sı ise aynı kalacağını belirtti.

Şekil-5. Önümüzdeki 3 aya göre çay üretim beklentisi* (%artacak – %azalacak) (Eylül 2014 – Eylül 2015)

*Mevsimsellikten arındırılmamış seriler

Eylül'de Doğu Karadeniz'de kapasite kullanım oranları düştü:

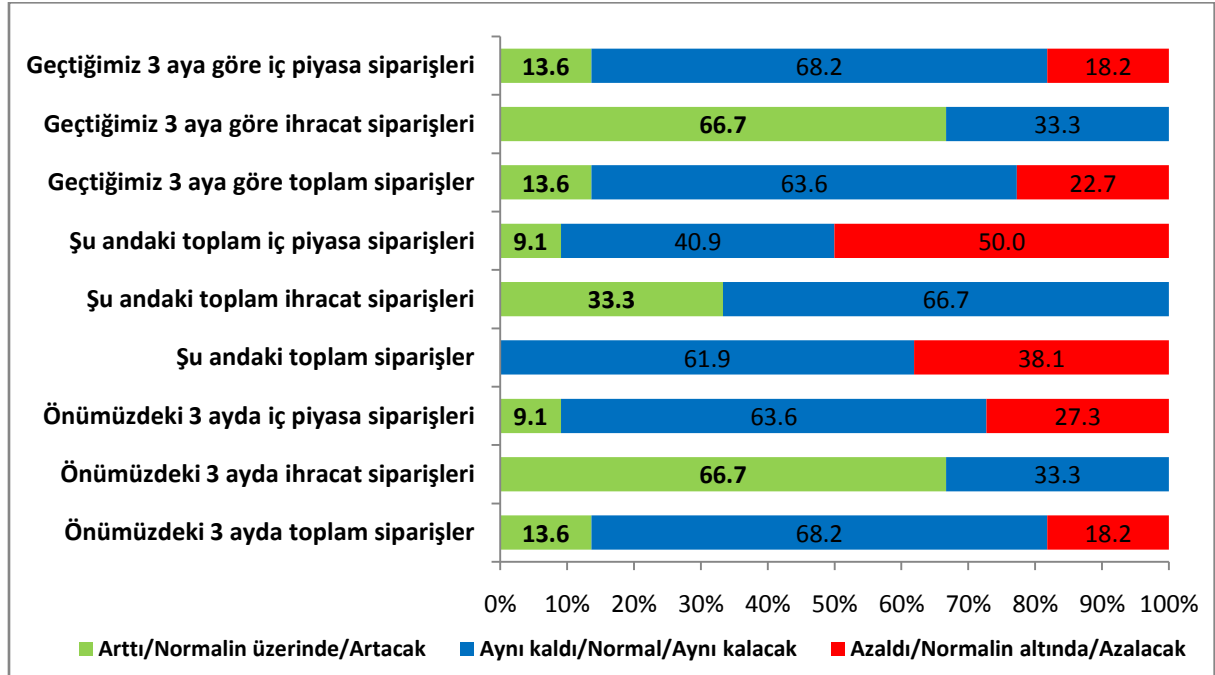
Doğu Karadeniz'de kapasite kullanım oranı Ağustos 2015'te yüzde 71,1 iken Eylül 2015'te 18,4 puanlık düşüşle yüzde 52,7 oldu. Türkiye'de ise kapasite kullanım oranı geçen aya göre 1,1 puan artışla yüzde 75,9'a yükseldi.

Doğu Karadeniz çay imalat sanayinin yüzde 68'i önümüzdeki dönemde siparişlerin aynı kalacağını bekliyor:

Eylül 2015'te Doğu Karadeniz'de çay imalat sanayinde faaliyet gösterenlerin yüzde 13,6'sı geçtiğimiz 3 aya göre toplam siparişlerin arttığını ve yine yüzde 13,6'sı önümüzdeki 3 ayda toplam siparişlerin artacağını belirtmiştir.

Doğu Karadenizli üreticilerin gelecek döneme ilişkin sipariş umudunun, geçtiğimiz dönemdeki sipariş artışları ile aynı olduğu görülmektedir.

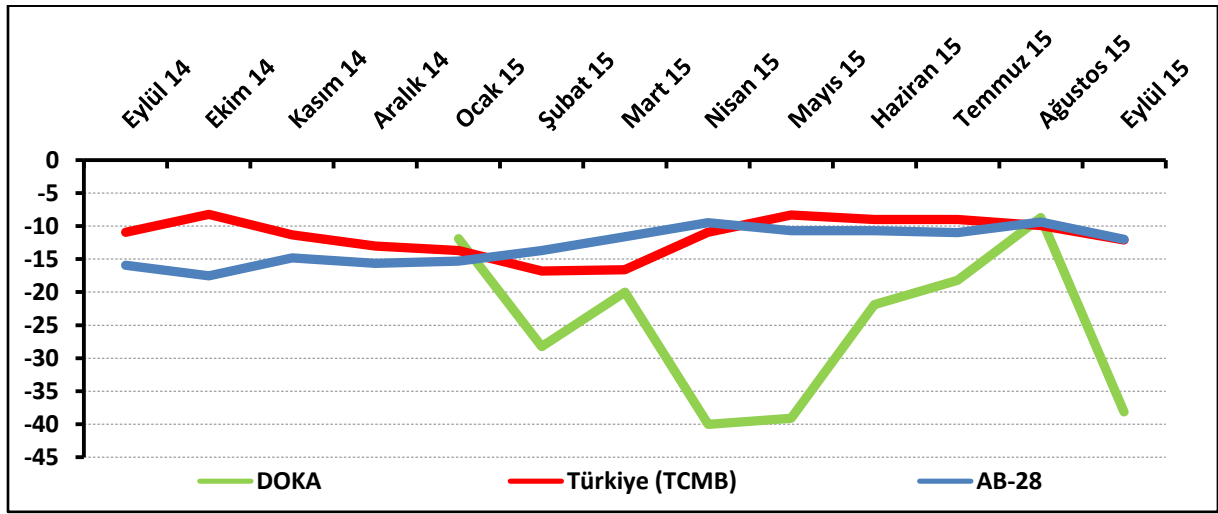
Şekil-6. Doğu Karadeniz'de sipariş durumu (%) (Eylül 2015)

Doğu Karadeniz’de mevcut sipariş miktarı geçen aya göre düştü:

Doğu Karadeniz’de çay imalat sanayinde şu andaki toplam sipariş miktarı geçen aya göre 29,4 puan düştü. Doğu Karadeniz’de çay imalat sanayinde faaliyet gösterenlerin yüzde 61,9’u mevcut siparişlerin normal seviyede olduğunu, yüzde 38,1’i ise normalin altında olduğunu ifade etmiştir. Doğu Karadeniz’de şu andaki toplam sipariş miktarı, AB-28 ve Türkiye’den daha düşük bir değer almıştır.

Şekil-7. Şu andaki toplam sipariş düzeyi* (%normalin üzerinde – %normalin altında) (Eylül 2014 – Eylül 2015)

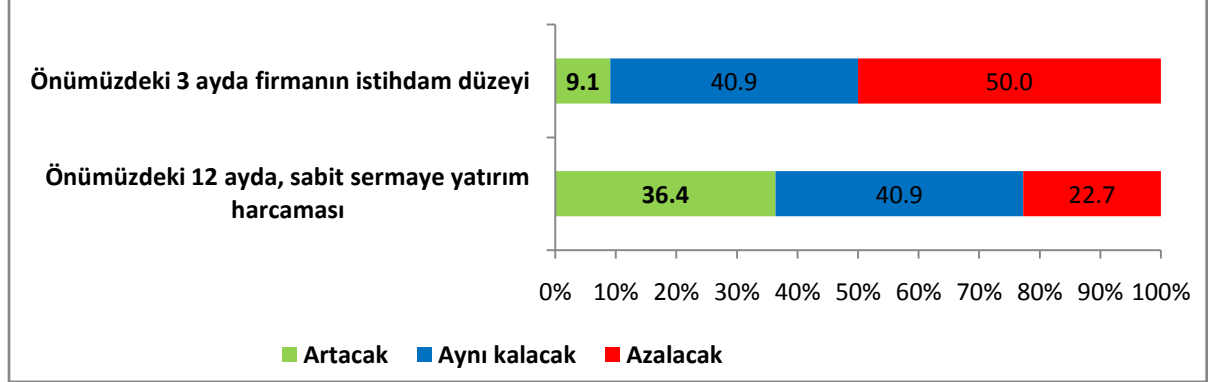

*Mevsimsellikten arındırılmış seriler

Doğu Karadeniz çay imalat sanayinde istihdam beklentisi düştü:

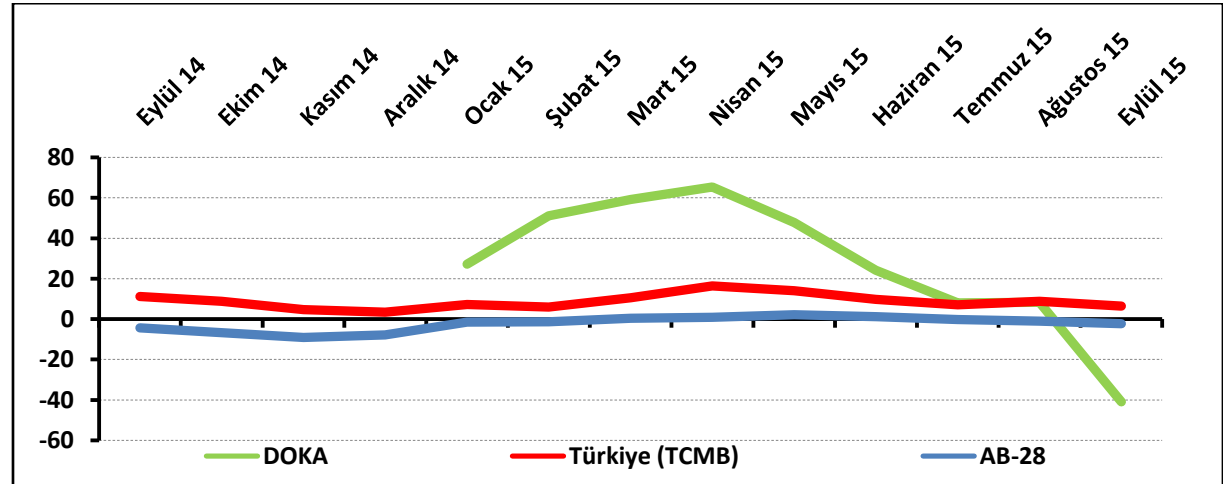
Eylül 2015'te Doğu Karadeniz çay imalat sanayinde faaliyet gösterenlerin yüzde 9,1'i önümüzdeki 3 ayda istihdamını artıracığını, yüzde 36,4'ü de önümüzdeki 12 ayda sabit sermaye yatırım harcamalarının artacağını belirtmiştir. Önümüzdeki 3 aydaki istihdam beklentisinde geçen aya göre 49,2 puanlık düşüş yaşanmıştır.

Şekil-8. Doğu Karadeniz'de istihdam ve yatırım (%) (Eylül 2015)

Eylül 2015'te Doğu Karadeniz çay imalat sanayinde faaliyet gösterenlerin yüzde 40,9'u önümüzdeki 3 ayda istihdam düzeylerinin değişmeyeceğini düşünmektedir. Önümüzdeki 3 aya ilişkin istihdam beklentisi Doğu Karadeniz'de, Türkiye geneli ve AB-28'den daha düşük bir değer almıştır.

Şekil-9. Önümüzdeki 3 aydaki istihdam beklentisi* (%artacak – %azalacak) (Eylül 2014 – Eylül 2015)

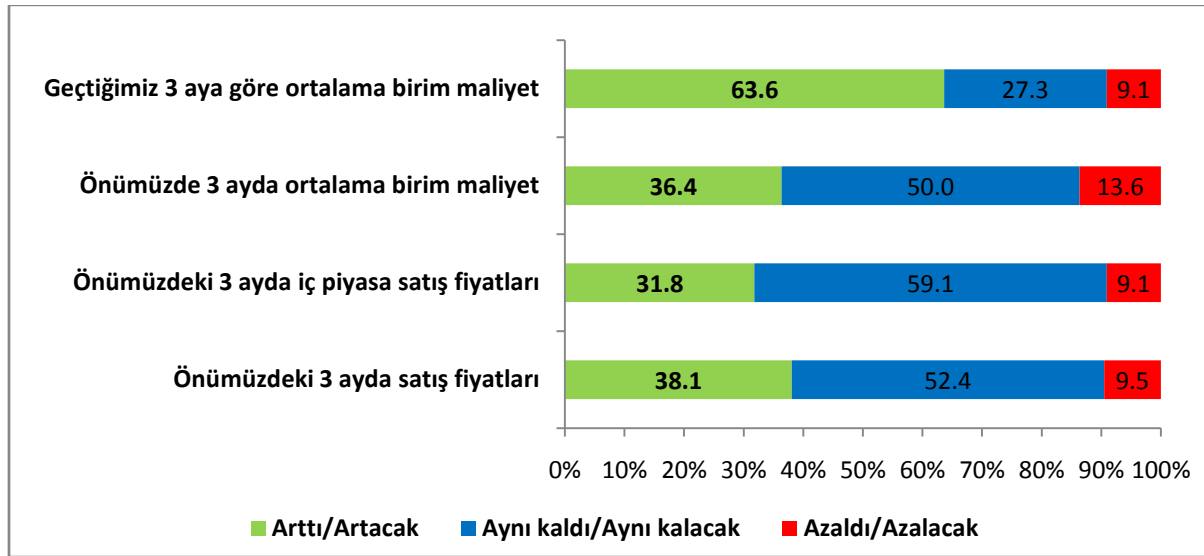

*Mevsimsellikten arındırılmamış seriler

Doğu Karadeniz’de çay imalat sanayinin yüzde 52’si gelecek dönemde çay fiyatlarında değişim beklemiyor:

Eylül 2015’te Doğu Karadeniz çay imalat sanayinde faaliyet gösterenlerin yüzde 63,6’sı geçtiğimiz 3 aya göre ortalama birim maliyetlerinin arttığını ifade ederken, yüzde 36,4’ü önümüzdeki 3 ayda ortalama birim maliyetlerinin artmasını beklediklerini ifade etmiştir. Doğu Karadenizli üreticilerin yüzde 52,4’ü ise önümüzdeki 3 ayda satış fiyatlarının aynı kalacağını ifade etmiştir.

Şekil-10. Doğu Karadeniz’de maliyet ve satış fiyatı (%) (Eylül 2015)

Üretim göstergelerinde Doğu Karadeniz, Türkiye'nin gerisinde kaldı:

Doğu Karadeniz Çay İmalat Sanayi Güven Endeksi sorular bazında incelendiğinde, geçmiş dönemdeki tüm göstergelerde geçen aya göre düşüş yaşandığı görülmektedir. Doğu Karadeniz, geçmiş, şu andaki ve gelecek dönemdeki ihracat siparişlerinde Türkiye genelinden daha iyi performans sergilemiştir.

Tablo-2¹. Çay İmalat Sanayi Güven Endeksi Göstergeleri balans değerleri (Eylül 2015)

Balans değerleri (Olumlu – Olumsuz)	Bir önceki aya göre değişim (Doğu Karadeniz)	Doğu Karadeniz (Endeks)	Türkiye (Endeks)	AB-28 (Endeks)
Geçtiğimiz 3 aya göre çay üretimi	-42,0	-4,5	7,7	-0,6
Önümüzdeki 3 ayda çay üretimi	-70,8	-50,0	10,8	12,1
Şu andaki mevcut stok düzeyi ²	40,9	4,5	-5,0	-6,1
Geçtiğimiz 3 aya göre iç piyasa siparişleri	-26,2	-4,5	-3,5	
Geçtiğimiz 3 aya göre ihracat siparişleri	-16,6	66,7	-4,3	
Geçtiğimiz 3 aya göre toplam siparişler	-30,8	-9,1	0,9	
Şu andaki mevcut iç piyasa siparişleri	-50,0	-40,9	-13,3	
Şu andaki toplam ihracat siparişleri	0,0	33,3	-14,4	-15,7
Şu andaki toplam siparişler	-29,4	-38,1	-12,1	-12,0
Önümüzdeki 3 ayda iç piyasa siparişleri	-66,0	-18,2	7,6	
Önümüzdeki 3 ayda ihracat siparişleri	9,6	66,7	14,2	
Önümüzdeki 3 ayda toplam siparişler	-45,4	-4,5	11,1	
Önümüzdeki 3 ayda firmanızın istihdam düzeyi	-49,2	-40,9	6,4	-2,2
Önümüzdeki 12 ayda, sabit sermaye yatırım harcamanız	-31,9	13,6	3,8	
Geçtiğimiz 3 aya göre ortalama birim maliyet	-10,5	54,5	38,8	
Önümüzdeki 3 ayda ortalama birim maliyet	-18,2	22,7	42,6	
Önümüzdeki 3 ayda iç piyasa çay satış fiyatları	-6,5	22,7	24,9	
Önümüzdeki 3 ayda çay satış fiyatları	24,4	28,6	24,7	-5,0
Çay imalat sanayideki 1 ay öncesine göre genel gidişat	-8,8	-13,6	-26,4	

¹ Tablo 2'deki (-) değerler negatif beklentilerin pozitif beklentilerden fazla olduğunu ifade etmektedir.

² Stok düzeyinde pozitif değer stok düzeyinin normalin altında olduğunu ifade etmektedir.